

Ebelik ve Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Denetim Odağı ve Özgüvenlerinin Problem Çözme Becerileri İle İlişkisi

[The Relationship between Locus of Control and Self-Confidence with Problem Solving Skills of Midwifery and Nursing Students]

ÖZET

AMAÇ: Bu araştırma, ebelik ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin denetim odağı ve özgüvenlerinin problem çözme becerileri ile ilişkisini değerlendirmek amacıyla yapıldı.

YÖNTEM: Araştırmanın örneğini İnönü Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Ebelik ve Hemşirelik Bölümlerinde öğrenim gören 239 öğrenci oluşturdu. Veriler Nisan-Mayıs 2011 tarihleri arasında, Kişisel Bilgi Formu, Rotter Denetim Odağı Ölçeği, Özgüven Ölçeği ve Problem Çözme Ölçeği kullanılarak toplandı.

BULGULAR: İç denetimi yüksek olan öğrencilerin, iç özgüven ve dış özgüvenlerinin yüksek olduğu belirlendi. İç özgüven ve dış özgüvenleri yüksek olan öğrencilerin problem çözme yeteneğine güven ve yaklaşma-kaçınma davranışları da yüksek bulundu. Öğrencilerin bazı bireysel özelliklerinin de (gelir düzeyi, aile tipi ve kaldığı yer) problem çözme becerilerini etkilediği belirlendi. Hemşirelik ve ebelik bölümü öğrencileri arasında denetim odağı, özgüven düzeyi ve problem çözme becerileri bağlamında anlamlı bir fark bulunmadı.

SONUÇ: Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin denetim odağının iç özgüven ve dış özgüvenleri ile ilişkili olduğu; iç özgüven ve dış özgüveninin de problem çözme becerileri ile ilişkili olduğu söylenebilir.

SUMMARY

AIM: The main aim of the research was to evaluate the relationship between locus of control, self-confidence and problem-solving skills of midwifery and nursing students.

METHOD: The research was conducted with 239 students who were studying in Midwifery and Nursing Departments of School of Health at Inonu University. The data has been collected with Demographic Information Form, Rotter's Locus of Control Scale, Self-confidence Scale and Problem Solving Inventory between April-May, 2011.

RESULTS: It was found that students with high internal control have high internal and external self-confidence levels. Students with high internal and external self-confidence tend to have high confidence in ability to problem-solving and use approach-avoidance behaviors. Some demographic characteristics (such as income level, family type and accommodation place) of the students were found to be associated with problem-solving skills. There was no significant difference between nursing and midwifery students with regards to locus of control, self-confidence levels and problem-solving strategies.

CONCLUSION: According to the findings obtained through the research, students' locus of control was found to be associated with the internal and external self-confidence and the internal and external self-confidence to be associated with the problem-solving skills.

Gönderme Tarihi/Date of Submission: 23.12.2012 , Kabul Tarihi/Date of Acceptance: 21.03.2013 DOI:10.5455/pmb. 1-1356300604

GİRİŞ

Problem çözme, bireyin bir bilgiyi almasını, süreçten geçirmesini ve bu bilgiyi kullanmasını gerektirir. Bilgi bireyin bireysel yaşamı ile ilgili olduğu gibi mesleki yaşamı ile ilgili de olabilir (1). Hemşirelik ve ebelik öğrencileri her an stresli ve akut durumların yaşandığı, farklı kişilik özelliklerine sahip sağlık ekip üyelerinin bir arada bulunduğu hastane ortamındaki bazı özel sorunların yanı sıra bir üniversite öğrencisi olarak karşılaşılabileceği sorunlarla (aileden ayrılma, yeni çevre ve arkadaş edinme, yalnız kalma korkusu, ekonomik güçlükler, yurt hayatına alışma, gelecekteki mesleği ve çalışma hayatı ile ilgili kaygı gibi) baş etmek zorunda kalmaktadır (1-3). Bu nedenle stres, hemşirelik ve

ebelik eğitiminde önemli düzeyde yer almaktadır (2-4). Geleceğin sağlık profesyoneli olan hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin günlük yaşam stresleri ve klinik problemler ile başa çıkacak yeterlilikte olması, sağlık bakımının kalitesini doğrudan etkileyeceği için son derece önemlidir (3,5).

Problem çözme, belirli bir amaca ulaşmak için karşılaşılan güçlükleri ortadan kaldırmaya yönelik bir dizi çabayı içermektedir. Problem çözmenin kendisi, etkili bir öğrenme ve bireysel yetenekleri geliştirme yoludur (6-9). Problem çözme beceri düzeyi yüksek olan bireyler, kişilerarası ilişkilerde ve akademik yaşantılarda diğer bireylere göre daha başarılı olmaktadır (7,10,11). Ayrıca problem çözmeye başarılı olan öğrenciler kendilerini, problem çözmeye

Tuba UÇAR¹
Baki DUY²

¹Inönü Üniversitesi Malatya Sağlık Yüksekokulu Ebelik Bölümü, Malatya

²Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Malatya

Anahtar Kelimeler:

Ebelik ve Hemşirelik Öğrencileri, Denetim Odağı, Özgüven, Problem Çözme.

Key Words:

Midwifery and Nursing Students, Locus of Control, Self-Confidence, Problem-Solving Skills.

Sorumlu yazar/

Corresponding author:

Tuba UÇAR
Inönü Üniversitesi Malatya Sağlık Yüksekokulu Ebelik Bölümü, Malatya
tuba.ucar@inonu.edu.tr

karşı güdülenmiş, daha kararlı, dikkatli, sezgili, tutarlı ve sistematik olarak algılamaktadırlar (6,11). Problem çözmede kendisini başarısız olarak değerlendirenlerin daha fazla iç çatışmalı, kişilerarası ilişkilerde aşırı duyarlı, depresif ve obsesif davranışlara sahip oldukları, düşmanca ve olumsuz davranışlar sergiledikleri saptanmıştır (7).

İnsanın problem çözme yetisini bilmesi karşılaştığı problemleri çözebilmesi için yeterli değildir. Bir sorunun çözümlenebilmesinde problem çözme becerilerinin yüksek olması kadar bireyin karşılaştığı sorunu kendi sorumluluk alanı içinde görmesi de önemlidir. Bireyin karşılaştığı sorunların kaynağını nelere ve kimlere atfettiği nasıl baş edeceğine karar vermesinde etkilidir. Eğer birey problemi değerlendirirken sorunun oluşumunda ve çözümünde kendi katkısı olmadığını düşünmüyorsa sorunu çözmeye de kalkışmamaktadır (12,13). Bireyin davranışlarının sonuçları hakkındaki inanışları ve olayların kaynağı ile sonuçlarını içsel ve dışsal nedenlere bağlamaları denetim odağı olarak tanımlanmaktadır. Denetim odağının içte olması, bireyin başına gelenler ile ilgili denetiminin olduğu inancını taşır ve bu bireyler yaşamlarının yönetiminde üst düzeyde sorumluluk alabileceklerine inanırlar. Kontrol odağının dışta olması ise kişinin yaşadığı olayların denetimi dışında olduğuna inanması ve başına gelen her şeyi kadere, diğerlerine ya da şansa bağlamasıdır (13-15).

Problem çözme ve farklı davranış biçimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, kendini etkili problem çözücü olarak görenlerin iç denetim odaklı, karar vermede özgüven sahibi, kişilerarası ve çevresel taleplere uygun cevaplar verebilen kişiler olduğu belirtilmektedir. Bu kişilerin ayrıca olumsuz etki oluşturan unsurlar için sorumluluk hissettikleri ve sağlığını kişisel kararlarının etkilediği inancında oldukları dile getirilmektedir. Etkisiz problem çözenler ise problemleri dış odaklara bağlamakta ve duruma kontrol koyamamaktadırlar (16).

Problem çözme becerisi, bireyin geliştirdiği benlik saygısı ile de ilişkilidir. Benlik saygısı ise bireyin kendini değerlendirmesi sonucunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan, beğeni ve kabul durumudur. Bireyin kendini yetenekli, önemli, değerli ve kabul görücü biri olarak algılama düzeyidir. Benlik saygısı, bireyin kendine saygı duyması kadar, kendine güven duyması, kendini benimseyip değer vermesi, kendini onaylaması ve değerli bulmasıdır (17,18). Deniz (2004) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, öğrencilerin özsaygı ve problem çözme becerisi arasında pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Etkili problem

çözen bireyler, kendilerine güvenen ve sosyal yeterlilikleri olanlardır (18).

Hemşire ve ebelerin problem çözme beceri düzeylerinin yüksek olması sağlık bakımın kalitesinin yükseltilmesinde önemli bir rol oynayabilir. Bu nedenle profesyonel bakım için; hemşire/ebe olacak olan öğrencilerin problem çözme becerilerinin aldıkları mesleki eğitimin etkisi ile gelişmesi beklenir (19). Bu bilgiler doğrultusunda bu araştırma, ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin denetim odağı ve özgüvenlerinin problem çözme becerileri ile ilişkisini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın örneği

Araştırma, İnönü Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Ebelik ve Hemşirelik Bölümü öğrencileri ile gerçekleştirildi. Araştırmanın evrenini yüksekokul öğrencilerinin tamamı (N=589) oluşturdu. Araştırmada herhangi bir örnek seçim yöntemi kullanılmadan evrenin tamamına ulaşılması hedeflendi, ancak araştırmaya katılmayı kabul etmeme, araştırmanın yapıldığı tarihlerde okula gelmeme, anket formlarını eksik, yanlış doldurma vb. nedenlerle toplam 239 öğrenciden elde edilen veriler çalışma kapsamında incelendi.

Veri toplama araçları

Veriler öğrencilere yönelik “Kişisel Bilgi Formu”, “Rotter Denetim Odağı Ölçeği” (RDO), “Özgüven Ölçeği” (ÖG) ve “Problem Çözme Ölçeği” (PÇÖ) kullanılarak Nisan-Mayıs 2011 tarihleri arasında, hafta içi günlerde öğrencilerin ders saatlerinin dışında toplandı. Anket formları örnekleme oluşturan öğrencilere grup halinde, sınıf ortamında, gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra dağıtıldı ve doldurmaları istendi. Öğrenciler anket formunu ortalama 15-20 dakikada doldurulduktan sonra araştırmacılar tarafından geri toplandı.

Kişisel Bilgi Formu: Bu formda öğrencilerin yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf, aile tipi, ailenin gelir düzeyi, şu anda kaldıkları yer ve anne/baba eğitimleri ile ilgili toplam 7 soru yer almaktadır.

Rotter Denetim Odağı Ölçeği: Rotter (1966) tarafından geliştirilen ölçek, 29 maddeden oluşmaktadır (20). Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması Dağ (1991) tarafından yapılmış ve Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,70 olarak bulunmuştur. Rotter'in İç ve Dış Denetim Odağı Ölçeği'nin ölçtüğü genel nitelik, bireylerin

genellenmiş kontrol beklentilerinin içsellik-dışsallık boyutu üzerindeki konumu; pekiştiricilerin bireyin kendi içindeki veya dışındaki güçlerin (şans veya kader) kontrolünde olduğuna dair sahip olduğu genel beklenti veya inançlara yöneliktir. Bu ölçekte yirmi dokuz maddenin 6 maddesi puanlanmamakta ve ölçekten alınabilecek puan 0-23 arasında değişmektedir. Yükselen puanlar dış kontrol odağı inancında artış göstermektedir (21).

Özgüven Ölçeği: Akın (2007) tarafından geliştirilen ölçeğin toplam madde sayısı 33'dür. Ölçek iki alt boyuttan oluşmaktadır. Bireyin kendini sevmesi, tanınması, açık hedefler belirlemesi, pozitif düşünme becerisine sahip olması, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi gibi özelliklerini değerlendiren "iç özgüven", bireylerin kolay iletişim kurabilmesi, kendini sağlıklı biçimde ifade edebilmesi, duygularını kontrol edebilmesi ve risk alabilmesi gibi özellikleri içeren "dış özgüven" boyutudur. Ölçek 1-5 arasında puanlanan likert tipi olup, "1" hiç bir zaman, "2" nadiren, "3" sık sık, "4" genellikle ve "5" her zaman şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 165, en düşük puan ise 33'dür. Olumsuz madde bulunmayan ölçekten alınan yüksek puan, yüksek düzeyde özgüveni göstermektedir. Özgüven Ölçeği'nin iç tutarlılık katsayıları ölçeğin bütünü için 0,83, iç özgüven ve dış özgüven alt ölçekleri için sırasıyla, 0,83 ve 0,85'tir (22). Bu çalışmada Cronbach alfa değeri ölçeğin bütünü için 0,94, iç özgüven ve dış özgüven alt ölçekleri için sırasıyla, 0,89 ve 0,88 olarak bulunmuştur.

Problem Çözme Ölçeği: Orijinal adı Problem Solving Inventory olan Problem Çözme Ölçeği (PCÖ) Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilmiştir (23). Ölçek, kişilerin kendi sorun çözme davranışları ve yaklaşımları hakkında ne düşündüklerini değerlendiren bir araçtır. Ölçek 1-6 arasında puanlanan likert tipi olup, otuz beş maddeden oluşmaktadır. Soruların yanıtlarında "1" her zaman böyle davranırım, "2" çoğunlukla böyle davranırım, "3" sık sık böyle davranırım, "4" arada sırada böyle davranırım, "5" ender olarak böyle davranırım, "6" hiçbir zaman davranmam ifadesi yer almaktadır. Değerlendirmeye alınan 32 madde ile ölçekten alınabilecek en düşük puan 32, en yüksek puan ise 192'dir. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını, düşük puan ise bireyin problem çözme konusunda kendisini yeterli olarak algıladığını göstermektedir. Ölçek üç alt boyuttan oluşmaktadır. Kişinin yeni problemleri çözme yeteneğine olan inancını ifade eden "problem çözme güveni" (PÇG), gelecekte başvurmak için ilk

problem çözme çabalarını yeniden gözden geçirmek ve değişik alternatif çözümler için aktif bir biçimde araştırma yapmayı ifade eden "yaklaşma-kaçınma" (YK) biçimi ve sorunlu durumlarda kişilerin kontrolünü sürdürme yeteneğini belirten "kişisel kontrol" (KK) boyutudur. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Taylan (1990) tarafından yapılmış ve Cronbach alfa güvenirlilik katsayısı 0,82 bulunmuştur (7, 24). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenirlilik katsayısı 0,83 bulunmuştur.

İstatistiksel analiz

Veriler SPSS (Statistical Package for Social Science) 16.0 for Windows istatistik paket programında kodlanarak değerlendirildi. Veriler ortalama, standart sapma ve yüzde olarak sunuldu. Çalışma verilerini değerlendirirken tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerin yanı sıra, öğrencilerin ölçek ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının bölümlere göre karşılaştırılmasında ilişkisiz ölçümler için t-testi, değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla pearson korelasyon katsayısı ve öğrencilerin bireysel özelliklerinin araştırma değişkenlerini yordayıcı etkisi ise çoklu regresyon analizi tekniği kullanılarak değerlendirilmiştir. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için İnönü Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğü'nden yazılı izin alındı ve kullanılan ölçekler hakkında öğrencilere bilgi verilerek sözlü onamları alındı.

BULGULAR

Ebelik bölümü öğrencilerinin yaş ortalaması 21,30 (SS=1,84), hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaş ortalaması 21,17'dir (SS=1,65). Ebelik bölümünde erkek öğrenci yoktur, hemşirelik bölümü öğrencilerinin çoğu (%61,5) kızdır. Ebelik bölümde katılımcıların çoğunu birinci sınıf (%31,1) öğrencileri, hemşirelik bölümünde ikinci ve üçüncü sınıf (%29,8) öğrencileri oluşturmaktadır. Her iki bölümün öğrencilerinin çoğunun anne (ebelik bölümü %53,3; hemşirelik bölümü %46,2) ve babaları (ebelik bölümü %54,8; hemşirelik bölümü %45,2) ilköğretim mezunudur. Öğrencilerin çoğu orta /yüksek düzeyde gelire (ebelik bölümü %87,4; hemşirelik bölümü %89,4) ve çekirdek aileye (ebelik bölümü %87,4; hemşirelik bölümü %80,8) sahip ve ailesi ile birlikte evde yaşamaktadır (ebelik bölümü %54,8; hemşirelik bölümü %49) (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Bazı Bireysel Özelliklerine Göre Dağılımı.

Bireysel Özellikler	Ebelik Bölümü (n=135)		Hemşirelik Bölümü (n=104)	
	n	%	n	%
Yaş (XX ± SS)	21,30 ± 1,84		21,17 ± 1,65	
Cinsiyet				
Kız	135	100,0	64	61,5
Erkek	-	-	40	38,5
Sınıf				
1. Sınıf	42	31,1	26	25,0
2. Sınıf	33	24,4	31	29,8
3. Sınıf	35	25,9	31	29,8
4. Sınıf	25	18,5	16	15,4
Anne Eğitim Düzeyi				
Sadece okuryazar	53	39,3	40	38,5
İlköğretim mezunu	72	53,3	48	46,2
Lise ve üzeri	10	7,4	16	15,4
Baba Eğitim Düzeyi				
Sadece okuryazar	16	11,9	18	17,3
İlköğretim mezunu	74	54,8	47	45,2
Lise ve üzeri	45	33,3	39	37,5
Gelir Düzeyi				
Düşük	17	12,6	11	10,6
Orta / Yüksek	118	87,4	93	89,4
Aile Tipi				
Çekirdek aile	118	87,4	84	80,8
Geniş aile	17	12,6	20	19,2
Kaldığı Yer				
Aile ile birlikte evde	64	47,4	51	49,0
Akrabanın yanında evde	7	5,2	4	3,8
Arkadaşla birlikte evde	22	16,3	16	15,4
Devlet yurdunda	37	27,4	31	29,8
Özel yurttan	5	3,7	2	1,9

Öğrencilerin bölümlere göre RDO, ÖG ve PÇÖ'den aldıkları toplam ve alt boyut puan ortalamalarında gruplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 2). Ölçek toplam puan ortalamaları incelendiğinde öğrencilerin RDO puan ortalamaları $11,50 \pm 3,24$ 'tür. Ölçekten alınan toplam puanların 0-23 arasında değiştiği ve ölçekten alınan puanlar arttıkça dış denetimin arttığı düşünüldüğünde, öğrencilerin iç denetim odaklı oldukları söylenebilir. Öğrencilerin özgüven ölçeği puan ortalamaları $123,79 \pm 19,02$ 'dir. Ölçekten alınan toplam puanlar 33-165 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan, yüksek düzeyde özgüveni göstermektedir. Bu bilgiler öğrencilerin ölçekten aldıkları puan ortalamalarının yüksek olduğunu, dolayısıyla özgüvenlerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin problem çözme ölçeği puan ortalamaları $94,53 \pm 19,60$ 'dir. Ölçeğin toplamından elde edilecek toplam puanlarının 32-192

arasında olduğu ve ölçekten alınan puanlar azaldıkça bireyin kendisini daha iyi bir sorun çözücü olarak algıladığı düşünüldüğünde, öğrencilerin problem çözme becerilerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Ölçeklerin alt boyutlarının korelasyon analiz sonuçları Tablo 3'de sunuldu. Buna göre, dış denetimi yüksek olan öğrencilerin iç özgüven ($p < 0,05$) ve dış-özgüvenleri ($p < 0,01$) düşüktür. İç özgüvenleri yüksek olan öğrencilerin dış özgüven ($p < 0,01$), problem çözme yeteneğine güven ($p < 0,01$) ve yaklaşma-kaçınma davranışları ($p < 0,05$) yüksektir. Aynı şekilde dış özgüvenleri yüksek olan öğrencilerin de problem çözme yeteneğine güven ($p < 0,05$) ve yaklaşma-kaçınma davranışları ($p < 0,05$) yüksektir. Problem çözme yeteneğine güvenen öğrencilerin yaklaşma-kaçınma davranışları ($p < 0,01$) ve kişisel kontrolleri ($p < 0,05$) yüksek düzeydedir. Yaklaşma-kaçınma davranışları iyi olan öğrencilerin kişisel kontrolleri de ($p < 0,01$) yüksektir.

Tablo 2. Öğrencilerin Bölümlerine Göre RDO, ÖG ve PÇÖ Toplam ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.

Ölçekler	Ebelik Bölümü (n=135)	Hemşirelik Bölümü (n=104)	Toplam (n=239)	Sonuç*	
	XX ± SS	XX ± SS	XX ± SS		
RDO (Toplam)	11,46 ± 3,31	11,54 ± 3,17	11,50 ± 3,24	p>0.05	
ÖG (Toplam)	124,75 ± 18,73	122,54 ± 19,42	123,79 ± 19,02	p>0.05	
Alt Boyutlar	İç özgüven	65,11 ± 9,58	63,56 ± 10,45	64,43 ± 9,98	p>0.05
	Dış özgüven	59,64 ± 9,79	58,98 ± 9,90	59,35 ± 9,82	p>0.05
PÇÖ (Toplam)	93,91 ± 19,48	95,34 ± 19,82	94,53 ± 19,60	p>0.05	
Alt Boyutlar	Problem çözme yeteneğine güven	30,68 ± 9,25	31,49 ± 8,99	31,03 ± 9,13	p>0.05
	Yaklaşma-kaçınma	46,56 ± 10,97	47,51 ± 10,83	46,97 ± 10,90	p>0.05
	Kişisel kontrol	20,40 ± 4,21	19,70 ± 3,10	20,09 ± 3,78	p>0.05

* t testi sonucu

RDO: Rotter Denetim Odağı Ölçeği

ÖG: Öz-Güven Ölçeği

PÇÖ: Problem Çözme Ölçeği

Tablo 3. Ölçek Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Değerleri.

	1	2	3	4	5	6
Denetim Odağı	1					
İç-özgüven	-0,16*	1				
Dış özgüven	-0,20**	0,85**	1			
Problem çözme yeteneğine güven	0,06	-0,17**	-0,14*	1		
Yaklaşma-kaçınma	0,80	-0,15*	-0,13*	0,64**	1	
Kişisel kontrol	0,65	-0,05	-0,03	0,14*	0,45**	1

* p<0.05, **p<0.01

Öğrencilerin bazı bireysel özelliklerinin araştırmanın değişkenleri olan denetim odağı, özgüven ve problem-çözme becerilerine etkisinin araştırıldığı regresyon analizi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir. Anne eğitimi öğrencilerin iç-özgüvenini pozitif yönde etkilemektedir ($\beta=0,15$; $p<0.05$). Anne eğitimi arttıkça öğrencilerin iç özgüveni de artmaktadır. Öğrencilerin şu anda kaldığı yerin aileden bağımsız olması denetim odağını ($\beta=-0,16$; $p<0.05$) ve problem çözme yeteneğine güveni

($\beta=-0,16$; $p<0.05$) anlamlı düzeyde etkileyen değişkenler olduğu bulunmuştur. Gelir düzeyinin yüksek olması ($\beta=-0,16$; $p<0.05$) ve çekirdek aileye sahip olma da ($\beta=0,14$; $p<0.05$) öğrencilerin problem çözme yeteneğine güveni artıran faktörlerdir. Ayrıca yaklaşma-kaçınma davranışı da gelir düzeyi yüksek olan ($\beta=-0,17$; $p<0.05$) öğrencilerde yüksektir. Bireysel özelliklerin dış özgüvene ve kişisel kontrol üzerine etkisi yoktur.

Tablo 4. Öğrencilerin Bazı Bireysel Özelliklerinin RDO, ÖG ve PÇÖ Toplam ve Alt Boyutları Puanlarına Etkisi.

Bireysel Özellikler	B	SE	β	t
İç Özgüven				
Bölüm (1. Ebelik 2. Hemşirelik)	-1,875	1,308	-0,093	-1,434
Sınıf (Sayısal) (yıl)	0,277	0,615	0,030	0,451
Anne Eğitimi (1. Okuryazar değil.....3. Lise ve üzeri)	2,307	1,102	0,150	2,093*
Baba Eğitimi (1. Okuryazar değil.....3. Lise ve üzeri)	0,266	1,082	0,018	0,246
Gelir Düzeyi (1. Düşük 2.Orta/Yüksek)	0,657	2,057	0,021	0,319
Aile tipi (1. Geniş 2. Çekirdek)	1,785	1,860	0,065	0,960
Kaldığı yer (1.Aile birlikte evde6. Özel yurttta)	-0,411	0,482	-0,057	-0,853
R= 0,19, R ² = 0,04, AdjR ² = 0,007, *p<0.05				
Dış Özgüven				
Bölüm (1. Ebelik 2. Hemşirelik)	-0,932	1,293	-0,047	-0,721
Sınıf (Sayısal) (yıl)	0,839	0,613	0,091	1,368
Anne Eğitimi (1. Okuryazar değil.....3. Lise ve üzeri)	1,487	1,105	0,098	1,346
Baba Eğitimi (1. Okuryazar değil.....3. Lise ve üzeri)	1,074	1,086	0,074	0,990
Gelir Düzeyi (1. Düşük 2.Orta/Yüksek)	1,341	2,042	0,044	0,657
Aile tipi (1. Geniş 2. Çekirdek)	1,182	1,849	0,044	0,639
Kaldığı yer (1.Aile birlikte evde6. Özel yurttta)	-0,156	0,475	-0,022	-0,329
R= 0,18, R ² = 0,03, AdjR ² = 0,01, *p<0.05				
Denetim Odağı				
Bölüm (1. Ebelik 2. Hemşirelik)	0,155	0,425	0,024	0,364
Sınıf (Sayısal) (yıl)	-0,183	0,201	-0,060	-0,910
Anne Eğitimi (1. Okuryazar değil.....3. Lise ve üzeri)	-0,559	0,358	-0,112	-1,563
Baba Eğitimi (1. Okuryazar değil.....3. Lise ve üzeri)	0,352	0,351	0,073	1,004
Gelir Düzeyi (1. Düşük 2.Orta/Yüksek)	-1,123	0,671	-0,111	-1,673
Aile tipi (1. Geniş 2. Çekirdek)	-0,024	0,608	-0,003	-0,040
Kaldığı yer (1.Aile birlikte evde6. Özel yurttta)	-0,368	0,156	-0,158	-2,355*
R= 0,21, R ² = 0,04, AdjR ² = 0,01, *p<0.05				

Tablo 4. Devamı

Bireysel Özellikler	B	SE	β	t
Problem çözme yeteneğine güven				
Bölüm (1. Ebelik 2. Hemşirelik)	0,715	1,179	0,039	0,606
Sınıf (Sayısal) (yıl)	0,172	0,557	0,020	0,308
Anne Eğitimi (1. Okuryazar değil.....3. Lise ve üzeri)	-0,986	0,993	-0,070	-0,993
Baba Eğitimi (1. Okuryazar değil.....3. Lise ve üzeri)	0,114	0,974	0,008	0,117
Gelir Düzeyi (1. Düşük 2.Orta/Yüksek)	-4,687	1,863	-0,165	-2,516*
Aile tipi (1. Geniş 2. Çekirdek)	3,470	1,686	0,138	2,058*
Kaldığı yer (1.Aile birlikte evde6. Özel yurttta)	-1,051	0,434	-0,160	-2,421*
R= 0,26, R ² = 0,07, AdjR ² = 0,04, *p<0.05				
Yaklaşma-kaçınma				
Bölüm (1. Ebelik 2. Hemşirelik)	1,071	1,433	0,049	0,747
Sınıf (Sayısal) (yıl)	-0,162	0,676	-0,016	-0,240
Anne Eğitimi (1. Okuryazar değil.....3. Lise ve üzeri)	-0,545	1,207	-0,032	-0,451
Baba Eğitimi (1. Okuryazar değil.....3. Lise ve üzeri)	-0,207	1,183	-0,013	-0,175
Gelir Düzeyi (1. Düşük 2.Orta/Yüksek)	-5,646	2,263	-0,167	-2,495*
Aile tipi (1. Geniş 2. Çekirdek)	0,509	2,049	0,017	0,248
Kaldığı yer (1.Aile birlikte evde6. Özel yurttta)	-0,546	0,527	-0,070	-1,036
R= 0,18, R ² = 0,03, AdjR ² = 0,004, *p<0.05				
Kişisel Kontrol				
Bölüm (1. Ebelik 2. Hemşirelik)	-0,657	0,500	-0,086	-1,315
Sınıf (Sayısal) (yıl)	0,025	0,236	0,007	0,107
Anne Eğitimi (1. Okuryazar değil.....3. Lise ve üzeri)	-0,072	0,421	-0,012	-0,172
Baba Eğitimi (1. Okuryazar değil.....3. Lise ve üzeri)	0,402	0,413	0,071	0,974
Gelir Düzeyi (1. Düşük 2.Orta/Yüksek)	-0,054	0,789	-0,005	-0,068
Aile tipi (1. Geniş 2. Çekirdek)	-0,515	0,715	-0,049	-0,721
Kaldığı yer (1.Aile birlikte evde6. Özel yurttta)	-0,164	0,184	-0,060	-0,893
R= 0,15, R ² = 0,02, AdjR ² = -0,01, *p<0.05				

RDO: Rotter Denetim Odağı Ölçeği

ÖG: Özgüven Ölçeği

PÇÖ: Problem Çözme Ölçeği

TARTIŞMA

Geleceğin sağlık profesyoneli olan hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin problem çözme beceri ve bu becerilerini etkileyecek değişkenler, sağlık bakımının kalitesini doğrudan etkileyeceği için son derece önemlidir. Çalışmada öğrencilerin bölümlerine göre Rotter Denetim Odağı Ölçeği, Özgüven Ölçeği ve Problem Çözme Ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasında fark yoktur. Bütün öğrencilerin Rotter Denetim Odağı Ölçeği puan ortalamaları $11,50 \pm 3,24$ 'tür. Bu sonuç doğrultusunda, öğrencilerin iç denetim odağına sahip olduğu söylenebilir. Ülkemizde yükseköğretim öğrencilerinin denetim odağını inceleyen çalışmalarda benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Yalçın ve arkadaşları (2010) yükseköğretim öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada öğrencilerin denetim odağı puan ortalamaları $10,23$ olarak belirlenmiştir (25).

Bu çalışmada öğrencilerin iç özgüven puan ortalamaları $64,43 \pm 9,98$, dış özgüven puan ortalamaları $59,35 \pm 9,82$ 'dir. İç özgüven; bireyin kendini sevmesi, tanınması, açık hedefler belirlemesi, pozitif düşünme becerisine sahip olması, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi gibi özellikleri olup, dış özgüven; bireylerin kolay iletişim kurabilmesi, kendini sağlıklı biçimde ifade edebilmesi, duygularını kontrol edebilmesi ve risk alabilmesi gibi özellikleri içermektedir (22). Elde edilen değerler öğrencilerin öz güvenlerinin yüksek olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Literatürde yüksek öğretim sürecinin, öğrencilerin öz güvenlerini artırıcı bir ortam olabileceğini vurgulamıştır (26).

Öğrencilerin problem çözme ölçeği puan ortalamaları $94,53 \pm 19,60$ 'dir. Ölçeğin toplamından elde edilecek toplam puanların 32-192 arasında olduğu ve ölçekten alınan puanlar azaldıkça bireyin kendisini daha iyi bir sorun çözücü olarak algıladığı düşünüldüğünde (7), öğrencilerin problem çözme becerilerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir. Yapılan birçok çalışmada yükseköğretim öğrencilerinde (2,6,19,25,27) ve hemşirelik öğrencilerinde (5,7,12) benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Ebelik ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin problem çözme ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Hemşirelik ve ebelik öğrencileri ile yapılan farklı çalışmalarda da iki bölüm öğrencilerinin problem çözme becerileri puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır (6,19,27). Bu durum bölümlerin müfredat programları ve ders veren öğretim elemanlarının aynı olması ile açıklanabilir.

Bu çalışmada iç denetime sahip olan öğrencilerin iç özgüven ve dış öz güvenlerinin yüksek olduğu belirlendi. İç denetim odaklıların kendine güvenlerinin yüksek olmasının, daha bağımsız olmalarıyla ilişkili olduğu (28,29) bunun yanında, dış kontrol odaklıların daha pasif ve edilgen olduklarına ilişkin bulgular (30) mevcut çalışmada elde edilen bulguyu desteklemektedir.

İç özgüven ve dış özgüvenleri yüksek olan öğrencilerin problem çözme yeteneğine güven ve yaklaşma-kaçınma davranışlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara benzer olarak Deniz (2004), üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, öğrencilerin özsaygı ve problem çözme becerisi arasında pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır (18). Baumgardner ve arkadaşları (1986) kendini etkili problem çözücü olarak görenlerin özgüven sahibi kişiler olduğunu belirtmişlerdir (16). Ayrıca etkili problem çözen bireylerin, kendilerine güvenen bireyler olduğu belirtilmektedir (11,31,32). Şahin ve arkadaşları da (1993) kendisini problem çözümede yeterli olarak algılayanların daha olumlu benlik algısına sahip olduklarını saptamışlardır (33).

Bu verilerin yanı sıra denetim odağını, öz güveni ve problem çözme becerisini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler arasında bireye ait özellikler önemli yer tutmaktadır. Öğrencilerin incelenen bireysel özellikleri arasında anne eğitiminin iç özgüveni pozitif yönde etkilediği belirlendi. Bu sonuç, bireyin kendini sevmesi, tanınması, açık hedefler belirlemesi, pozitif düşünme becerisine sahip olması, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi gibi özellikleri tanımlayan iç özgüvenin çocukluk döneminde ailede kazanılmaya başlandığı dikkate alındığında annenin eğitim düzeyinin bireyin iç özgüveninde daha etkili olduğu ile açıklanabilir.

Yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda öğrencilerin gelir düzeyinin yükseldikçe, problem çözme yeteneğine güvenin ve yaklaşma-kaçınma davranışının arttığı belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda gelir düzeyinin problem çözme becerisini etkilemediğini gösteren çalışmalar bulunmakla (3,19) beraber, elde edilen sonuçlar gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin yararlandıkları imkanların fazla olması ve sosyal, ekonomik ve kültürel nedenlerden dolayı problem çözme becerileri konusunda kendilerini daha fazla yetiştirdiklerini dolayısıyla öz güvenlerinin yüksek olduğunu düşündürmektedir. Bu çalışmada aynı zamanda iç özgüven ve dış özgüvenleri yüksek olan öğrencilerin problem çözme yeteneğine güven ve yaklaşma-kaçınma davranışlarının yüksek olarak belirlenmesi bu sonucu destekler niteliktedir.

Bu çalışmada geniş aileye sahip olan öğrencilerin problem çözme yeteneğine güvenlerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde bu bulguyu destekleyen çalışmaların (2) yanı sıra, aile tipinin problem çözme yeteneğini etkilemediğini gösteren çalışmalar da (3,19) mevcuttur.

Öğrencilerin problem çözme yeteneğine güvenlerini etkileyen bir diğer değişken, öğrencilerin kaldığı yer olarak belirlenmiştir. Devlet ya da özel yurtlarda aileden bağımsız olarak kalan öğrencilerin problem çözme yeteneğine güvenleri aile ya da akrabası ile bir arada kalan öğrencilerden daha yüksektir. Olgun ve arkadaşları (2010) evde ya da yurttan kalan öğrencilerin problem çözme becerilerini karşılaştırmışlar, yurttan kalan öğrencilerin problem çözme becerilerini daha yüksek bulmuşlardır (5). Öztürk Can ve arkadaşları (2009) çalışmalarında, sorun çözmede en çok başarılı olanların eğitim aldıkları yerde yalnız yaşadığını belirten öğrenciler olduğu saptamışlardır (34). Altun (2003) ve Yılmaz ve arkadaşlarının (2009) çalışmalarında da benzer sonuçlar elde edilmiştir (6, 19). Bu durum yaşamın sorumluluğunu tek başına üstlenmiş bireylerin kendine güveninin arttığı, sorunlarıyla karşılaşma cesareti kazandıkları ve dolayısıyla sorunlarını çözebildikleri düşüncesini uyandırmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, öğrencilerin denetim odağının iç özgüven ve dış özgüvenleri ile ilişkili olduğu; iç özgüven ve dış özgüveninin de problem çözme becerileri ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin farklı bireysel özelliklerinin de (gelir düzeyi, aile tipi ve kaldığı yer) problem çözme becerilerini etkilediği belirlenmiştir. Problem çözme becerisini etkileyecek ancak örneklemede yer almayan cinsiyet, medeni durum gibi değişik faktörlerinde etkisini araştırmak amacıyla daha geniş gruplarda araştırma yapılması önerilmektedir. Bu sonuçlardan yola çıkarak; okullarda daha nitelikli bireyler ile güvenli ve sağlıklı bir kişiliğin gelişimine katkıda bulunacak öğrenci kişilik hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli çalışmaların yapılması, eğitim müfredatında öğrencilerin problem çözme bilgi ve becerilerini geliştirmeleri için değişik eğitim programlarına yer verilmesi, öğrencilerin problem çözme becerisinin düşük olmasının nedenlerinin saptanmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.

Hemşirelik ve ebellek öğrencilerinin problem çözme beceri ve bu becerilerini etkileyecek değişkenlerin incelendiği bu çalışma sonuçları sadece

uygulamanın yapıldığı ebellek ve hemşirelik eğitimi veren üniversitelerin öğrencilerini temsil etmektedir.

KAYNAKLAR

1. Abaan S, Altıntoprak A. Hemşirelerde problem çözme becerileri: öz değerlendirme sonuçlarının analizi. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2005; 62-76.
2. Çınar N, Sözeri C, Şahin S, Cevahir R, Say M. Problem solving skills of the nursing and midwifery students and influential factors. Rev. Eletr. Enf. 2010; 12(4): 601-6.
3. Tezel A, Arslan S, Topal M, Aydoğan Ö, Koç Ç, Şenlik M. Hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerileri ve depresyon düzeylerinin incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2009; 12(4): 1-10.
4. Eskin M, Kurt I, Demirkiran F. Does social problem-solving training reduce psychological distress in nurses employed in an academic hospital? Journal of Basic and Applied Scientific Research. 2012; 2(10): 10450-10458.
5. Olgun N, Kan Öntürk Z, Karabacak Ü, Eti Aslan F, Serbest Ş. Hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerileri: bir yıllık izlem sonuçları. ACU Sağlık Bil Derg. 2010; 1: 188-194.
6. Altun I. The perceived problem solving ability and values of student nurses and midwives. Nurse Education Today. 2003; 23: 575-584.
7. Kelleci M, Gölbaşı Z, Doğan D, Tuğut N. Entegre eğitim programında öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerileri: bir izlem çalışması. İ.U.F.N. Hem. Derg. 2011; 19(1): 23-28.
8. Kirkley J. Principles for teaching problem solving. Plato Learning, Inc.; 2003.
9. Karabulut EO, Ulucan H. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi (Kırşehir ili örneği). Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2011; 12(1): 227-238.
10. Chang EC. Hope, problem-solving ability, and coping in a college student population: Some implications for theory and practice. Journal of Clinical Psychology. 1998; 54(7): 953-962.
11. Yıldırım A, Hacıhasanoğlu R, Karakurt P, Türkleş S. Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkileyen faktörler. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 2011; 8(1): 905-921.
12. Günüşen NP, Üstün B. Hemşirelik öğrencilerinin problem çözme beceri düzeyleri ile kontrol odağı arasındaki ilişki. DEUHYO ED. 2011; 4(2): 72-77.
13. Tabak RS, Akköse K. Ergenlerin sağlık denetim odağı algılama düzeyleri ve sağlık davranışlarına etkileri. TAF Preventive Medicine Bulletin. 2006; 5(2): 118-130.

TAF Preventive Medicine Bulletin, 2013: 12(6)

14. Oliver JE, Jose PE, Brough P. Confirmatory factor analysis of the Work Locus of Control Scale. *Educational and Psychol Measurement*. 2006; 66: 835-851.
15. Hisli Şahin N, Basım HN, Çetin F. Kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarında kendilik algısı ve kontrol odağı. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2009; 20(2): 153-163.
16. Baumgardner AH, Heppner PP, Arkin RM. Role of causal attribution in personal problem solving. *Journal of Behavioral Change, Psychological Review*. 1986; 84: 191-215.
17. Arslan Özkan İ, Özen A. Öğrenci hemşirelerde boyun eğici davranışlar ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*. 2008; 7(1): 53-58.
18. Deniz ME. Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı karar verme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 2004; 4(15): 25-30.
19. Yılmaz E, Karaca F, Yılmaz E. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin problem çözme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2009; 12(1): 38-48.
20. Rotter JB. Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcements. *Psychol Monographs*. 1966; 80: 1-28.
21. Dağ İ. Rotter'in İç-dış Kontrol Odağı Ölçeği'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliliği. *Psikoloji Dergisi*. 1991; 7: 26.
22. Akın A. Öz-Güven Ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2007; 7(2): 167-176.
23. Heppner PP, Petersen C. The development and implications of personal problem solving-inventory. *Journal of Counseling Psychology*. 1982; 29(1): 66-75.
24. Taylan S. Heppner'in problem çözme envanterinin uyarılma, güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1990; Ankara.
25. Yalçın B, Tetik S, Açıkgöz A. Yüksekokul öğrencilerinin problem çözme becerisi algıları ile kontrol odağı düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*. 2010; 2(2): 19-27.
26. Avşaroğlu S, Üre Ö. Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsayı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2007: 85-100.
27. Yurttaş A, Yetkin A. Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin empatik becerileri ile problem çözme becerilerinin karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2003; 6(1): 1-13.
28. Loosemore M, Lam ASY. The locus of control: a determinant of opportunistic behaviour in construction health and safety. *Construction Management and Economics*. 2004; 22: 385-394.
29. Silvester J, Anderson-Gough FM, Anderson NR, Mohamed AR. Locus of control, attributions and impression management in the selection interview. *J Occupational and Organizational Psychol*. 2002; 75: 59-76.
30. Ashby JS, Kottman T, Draper K. Social interest and locus of control: relationship and implications. *J Individual Psychol*. 2002; 58(1): 52-61.
31. Dow GT, Mayer RE. Teaching students to solve insight problems: evidence for domain specificity in creativity training. *Creativity Research Journal*. 2004; 16(4): 389-398.
32. Sezen G, Paliç G. Lise öğrencilerin problem çözme becerisi algılarının belirlenmesi. 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications. 2011: 1689-1695.
33. Şahin NH, Şahin N, Heppner P. Psychometric properties of the problem solving inventory in a grup of Turkish university students. *Cognitive Therapy Research*. 1993; 17: 379-396.
34. Öztürk Can H, Öner İO, Celebi E. Üniversite öğrencilerinde eğitimin sorun çözme becerisine etkisinin incelenmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 2009; 4(10): 35-58.